



**Interprovinciaal Overleg**  
van, voor en door provincies

# **Voorjaarsnota 2024**

## **IPO-Bureau**

# Inhoudsopgave

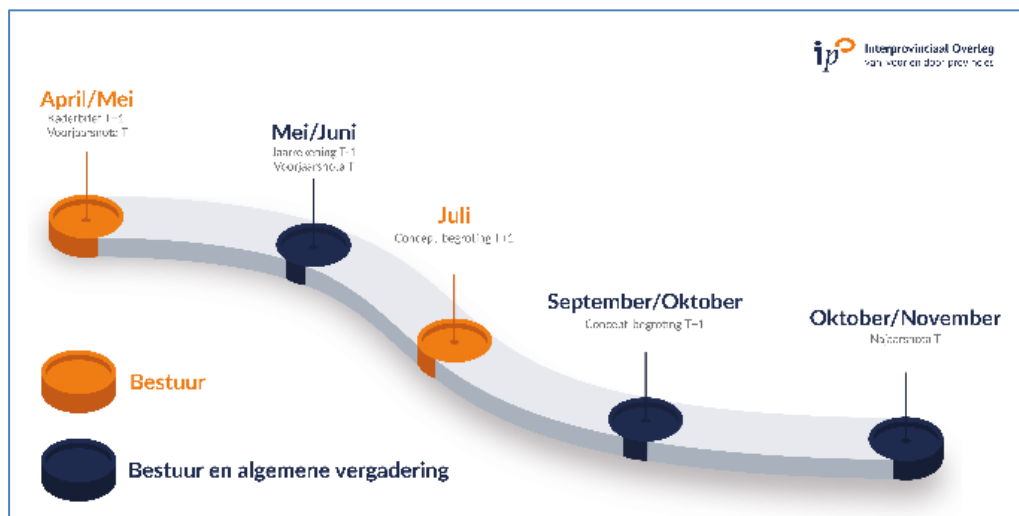
<b>1</b>	<b>Ruimte en Leefomgeving</b> .....	9
1.1	Ruimte.....	9
1.2	Leefomgeving .....	10
1.3	Financiën.....	13
<b>2</b>	<b>Bereikbaarheid en Infrastructuur</b> .....	14
2.1	Bereikbaarheid en Infrastructuur .....	14
2.2	Financiën.....	17
<b>3</b>	<b>Landelijk gebied</b> .....	18
3.1	Landelijk gebied .....	18
3.2	Financiën.....	23
<b>4</b>	<b>Klimaat en Energie</b> .....	24
4.1	Klimaat en Energie.....	24
4.2	Financiën.....	27
<b>5</b>	<b>Regionale economie en Cultuur</b> .....	28
5.1	Regionale economie .....	28
5.2	Cultuur.....	30
5.3	Financiën.....	33
<b>6</b>	<b>Financiën en Openbaar bestuur</b> .....	34
6.1	Financiën en Openbaar Bestuur .....	34
6.2	Financiën.....	36
<b>7</b>	<b>Digitalisering</b> .....	37
7.1	Digitalisering.....	37
7.2	Financiën.....	41
<b>8</b>	<b>Werkgeverszaken</b> .....	42
8.1	Werkgeverszaken .....	42
8.2	Financiën.....	43
<b>9</b>	<b>Bestuurs- en Verenigingszaken</b> .....	44
9.1	Bestuurszaken.....	44
9.2	Verenigingszaken.....	45
9.3	Financiën.....	46
<b>10</b>	<b>Overig</b> .....	47
10.1	Overig.....	47
10.2	Financiën.....	49

## Inleiding, algemeen beeld en leeswijzer

### Doelstelling voorjaarsnota

Met de voorjaarsnota is één van de Planning&Control-documenten van het IPO. Met de voorjaarsnota verantwoorden wij de voortgang van de begroting. De voorjaarsnota wordt ter vaststelling aangeboden aan het IPO-bestuur en ter informatie aan de Algemene Vergadering (AV). De voorjaarsnota kan gepaard gaan met een wijziging van de begroting. Bij een door het bestuur vastgestelde wijziging met financiële consequenties wordt deze aan de AV voorgelegd ter goedkeuring.

Schematisch is de hele P&C-cyclus weergegeven in de figuur hieronder.



### Uitwerking Naar meer Slagvaardigheid en financiële doorwerking Bestuursprogramma 2023-2027

Op 6 juli 2023 heeft het IPO-bestuur een besluit genomen over het al langer lopende traject 'Naar meer Slagvaardigheid' (NmS). In de Begroting 2024 van IPO-bureau is aangegeven dat de uit NmS voortvloeiende taken bij de Voorjaarsnota 2024 financieel ingepast zouden worden. Ook is in de begroting opgenomen dat ernaar gestreefd zou worden deze financiële inpassing van taken budgetneutraal te doen plaatsvinden.

Op 7 maart 2024 heeft het bestuur het IPO-Bestuursprogramma 2023-2027 vastgesteld. In de Begroting 2024 is al de verwachting uitgesproken dat het bestuursprogramma - dat het bestuurlijke inhoudelijke kader en richtsnoer voor de komende jaren is - zou kunnen leiden tot een noodzakelijke bijstelling van de Begroting 2024 en verder.

Wij hebben inmiddels getoetst of het nieuwe bestuursprogramma en de uit NmS voortvloeiende taken ingepast kan worden binnen de beschikbare middelen in de begroting. Wij concluderen daarbij dat met name voor het traject NmS extra capaciteit nodig is om de bestuurlijke opgaven voor de provincies op de gewenste manier uit te voeren en om de bestuurlijk vastgestelde ambitie om de kennisfunctie van de vereniging duurzaam te versterken. Extra kennis en capaciteit is noodzakelijk om de betrokkenheid van de Staten bij de vereniging te verbeteren, denk aan de informatie-deling, technische briefings, het jaarcongres, bijeenkomsten met de leden van de Algemene Vergadering en de Statengriffies. Voorts is gezamenlijke inzet gewenst op het borgen van de bestuurlijke afspraken uit het traject NmS als het gaat om bespreking van de gezamenlijke inzet in de Colleges van GS, in de terugkoppeling naar Provinciale Staten, in het verbeteren van de informatie-voorziening aan de provincies ter voorbereiding op een gezamenlijk overleg, zoals bijvoorbeeld het in kaart brengen van de 'best practices', en natuurlijk op de bestuurlijke wens tot meer/betere kennisdeling – zowel onderling als met externe partijen. Denk hierbij aan de relatie met de kennisinstellingen, adviesorganen, maar ook interprovinciale netwerken voor uitwisseling van kennis, ervaringen en leerkringen.

Daarnaast is extra inzet noodzakelijk voor het politiek bestuurlijk complexe traject rondom onze provinciale financiën. Het gesprek over de bestuurlijke opgaven en taken kan niet meer los gezien worden van het gesprek over benodigde middelen. Naar de toekomst zien we grote inhoudelijke en financiële uitdagingen, denk aan beheer en vernieuwing van onze infrastructuur en het OV, denk aan het verminderen van de SPUK's en het verminderen van de administratieve lasten daarbij. Het financiële vraagstuk vormt integraal onderdeel van (bijna) elk bestuurlijk vraagstuk. De vereniging dient hierop versterkt te worden met kennis en capaciteit om dat gesprek goed te (blijven) voeren met het rijk en met elkaar. Teneinde de bestuurlijke opgaven op gebied van Klimaat & Energie te realiseren, specifiek de taken rondom energie-infrastructuur, is voor de komende twee jaren incidenteel rijks geld beschikbaar voor de benodigde extra capaciteit.

Tijdens de toetsing hebben we gelijktijdig ons verouderde formatieplan (uit 2020) geactualiseerd. Wij hebben daarbij ervoor gekozen om incidentele flexibele capaciteit en relatief 'dure' inhuur om te zetten in vaste formatie. Daarnaast hebben wij diverse actualisaties van beperkte omvang doorgevoerd omdat de formatie bij verschillende programma's achterhaald was.

Voor begrotingsjaar 2024 heeft dit geen financiële gevolgen voor de provinciale bijdragen. Wij kunnen de hogere lasten opvangen door nog niet geraamde inkomsten en door de bestaande ruimte binnen de raming van de personeelslasten (zie ook tabel op pagina 5).

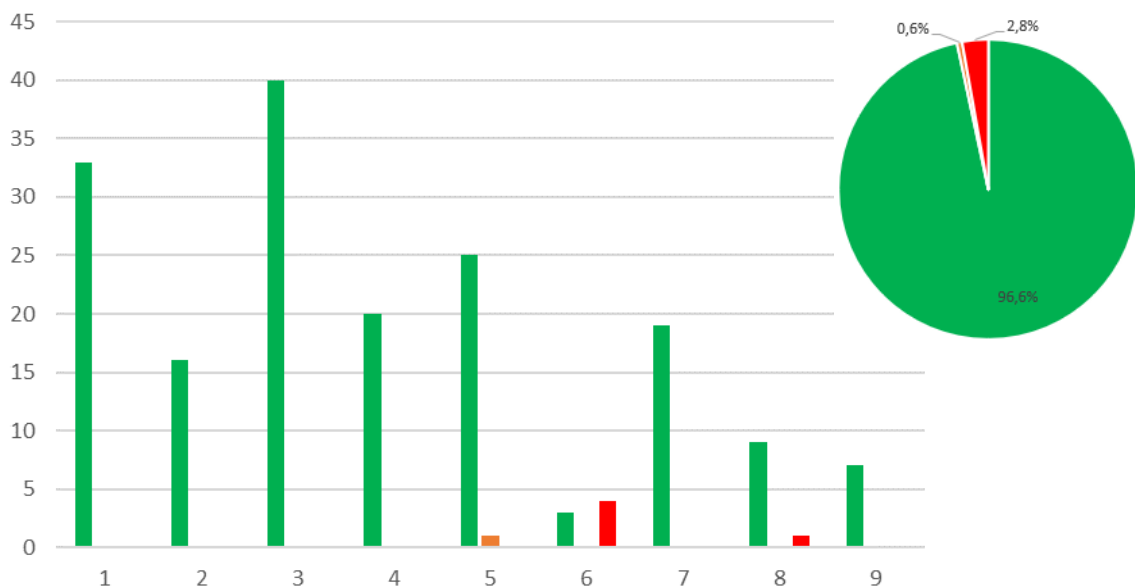
### Beeld Voorjaarsnota 2024

Via een kleurensystematiek verantwoorden wij de voortgang van de in de Begroting 2024 opgenomen inhoudelijke prestaties en daarmee samenhangende lasten.

#### Inhoudelijk beeld

De inhoud van de Voorjaarsnota 2024 (en hierna de Najaarsnota 2024 en het Jaarverslag 2024) volgt de indeling van de Begroting 2024. Dat is gebruikelijk omdat deze documenten spiegelen aan de door de AV goedgekeurde begroting.

In de voorjaarsnota is de inhoudelijke voortgang van de activiteiten via een kleurenindicator aangegeven. In de grafiek hierna is het totaalbeeld hiervan weergegeven. Per programma is aangegeven bij hoeveel activiteiten de indicator groen, oranje of rood is gehanteerd. Ook is rechts het totaalbeeld gepresenteerd.



Ten opzichte van de Begroting 2024 zien we op totaalniveau een kleine afwijking op de voortgang:

- Uit de rechtergrafiek blijkt dat bijna 97% van de activiteiten op schema ligt.
- Bij bijna 3% dreigt zich een afwijking voor te doen.

### Financieel beeld

In de voorjaarsnota hebben we ook de voortgang van de uitgaven via een kleurenindicator aangegeven. Wij hebben bij enkele uitgaven een rode indicator gehanteerd omdat hierbij sprake is van hogere lasten. In de tabel hierna zijn alle wijzigingsvoorstellen opgesomd. Deze hebben betrekking op A. programmalasten, B. personeelslasten en C. overige apparaatslasten. Ook is in de tabel de doorwerking aangegeven in de concept-begroting 2025.

Wijzigingsvoorstellen	Beleidsopgave	Wijziging via Voorjaarsnota 2024	Doorwerking Concept-Begroting 2025
<b>A. Programmalasten</b>			
Vrijval restant stelpost IPSN	3.1.3	-78	-78
Bijdrage aan RVO voor Shine en Blow	4.1.2	40	40
Beleidsinventarisering Grip op grote bedrijfsvest.	5.1.4	90	90
Programmabudget voor strategische kennisfunctie	9.1.1	50	50
Bijdrage Kennis en Leren Platform PLeK	9.1.1	70	70
Programmabudget voor Evenementen	9.2.1	25	25
<b>Subtotaal programmalasten</b>		<b>197</b>	<b>197</b>
<b>B. Personeelslasten</b>			
Actualisatie formatie en uitbreiding capaciteit	10.1.3	1.627	1.974
Bijdrage EZK via provincies voor Energie-structuur	10.1.3	-520	-520
Bijstellen normbedragen naar niveau BIJ12	10.1.3	-701	-701
Verlagen stelpost Nieuw beleid	10.1.3	0	-239
Effect vertraging invulling vacatures	10.1.3	-700	0
<b>Subtotaal personeelslasten</b>		<b>-294</b>	<b>514</b>
<b>C. Overige apparaatslasten</b>	10.1.3	<b>-75</b>	<b>-75</b>
<b>D. Overhevelingen tussen IPO-bureau en BIJ12</b>			
Naar BIJ12: Beheer Single Digital Gateway	7.1.1	-67	-67
Van BIJ12: Bijdrage voor inzet IPSN	10.1.3	124	124
<b>Subtotaal onderlinge overhevelingen</b>		<b>57</b>	<b>57</b>
<b>Saldo wijzigingsvoorstellen (A. t/m D.)</b>	10.1.4	<b>115</b>	
<b>Saldo begrotingswijziging IPO-bureau</b>		<b>0</b>	<b>693</b>

\* Positief bedrag betekent hogere lasten

x € 1.000

### Toelichting bij tabel

- Uit de tabel blijkt dat *programmalasten* structureel toenemen met € 197.000. Bij de in de tabel genoemde beleidsopgaven hebben we de betreffende wijzigingen toegelicht.
- De wijzigingen in de *personeelslasten* kennen een overschot van € 294.000. Dit overschot wordt als verklaard:
  - Zoals in de inleiding aangegeven, hebben wij ons formatieplan uit 2020 geactualiseerd en geformaliseerd. Dit leidt binnen alle programma's tot wijzigingen in de personeelslasten waarvan het financiële effect nagenoeg nihil is. Dat de personeelslasten met € 1,6 miljoen toenemen komt door het volgende:
    - De toename wordt voor € 0,5 miljoen verklaard door onze inzet (nieuwe rollen en taken, samen met provincies) voor de energie-structuur (programma 4. Klimaat en Energie) waarover het IPO-bestuur op 14 december 2023 een besluit heeft genomen. Hiervoor ontvangen wij voor

- twee jaren een bijdrage van EZK (via de provincies). Wij verwachten dat het hierbij wel gaat om structurele taken. Wij doen ons uiterste best om deze bijdrage te verlengen.
- Wij hebben in de inleiding van deze voorjaarsnota aangegeven dat extra capaciteit nodig is, voor met name NmS. Die extra inzet is nodig binnen de programma's 6. Financiën en Openbaar bestuur en 9. Bestuurs- en Verenigingszaken. Hierdoor nemen de personeelslasten toe met € 1,1 miljoen.
  - Tegenover de hogere personeelslasten staat ook hogere dekking die bestaat uit de volgende bronnen:
    - Zoals hiervoor toegelicht, ontvangen wij in 2024 via de provincies € 0,5 miljoen van EZK om de extra capaciteit voor Energie-infrastructuur op te kunnen vangen.
    - Wij hebben in 2024 onze normbedragen aangepast die we hanteren voor het ramen van onze personeelslasten (zie de uitleg bij beleidsopgave 10.1.3).
    - Wij hebben in de Begroting 2024 een stelpost opgenomen voor Nieuw Beleid. Bij de Najaarsnota 2024 komen wij terug op de inzet van die stelpost.
    - Bij iedere organisatie doen zich jaarlijks vacatures voor. Wij hebben vanwege het bestuursprogramma en de actualisatie van ons formatieplan wat langer gewacht met de invulling van de bestaande vacatures waardoor in 2024 incidenteel ruimte is ontstaan binnen onze personeelslasten. Dit heeft geen gevolgen gehad voor de uitvoering van de activiteiten omdat we deze opgevangen hebben via inhuur die we dekken uit bestaande budgetten.
  - Bij de actualisatie van ons formatieplan hebben wij ook de overige bedrijfsvoeringsbudgetten (*overige apparaatslasten*) geactualiseerd. Per saldo leidt dat tot € 0,1 miljoen lagere lasten.
  - Zoals vaker voorgekomen, hevelen wij - indien nodig - budgetten over tussen de begroting van IPO-bureau en de begroting van BIJ12. Bij deze voorjaarsnota gaat het om twee mutaties van per saldo € 0,1 miljoen.

De hierboven weergegeven wijzigingsvoorstellen kennen voor de Voorjaarsnota 2024 een positief saldo (overschot) van € 115.000 dat wij parkeren op de stelpost 'Saldo voorjaarsnota/-najaarsnota' binnen programma 10. Overig. In de Najaarsnota 2024 komen wij terug op de inzet van deze stelpost. Hierbij merken wij op dat we momenteel de in de Kaderbrief 2023 geïntroduceerde methodiek van Mens & Middelen verder aan het verkennen zijn. Wij werken deze methodiek momenteel uit en komen hierop terug in één van onze eerstvolgende P&C-documenten. Daarin betrekken we ook het saldo van de doorwerking van de structurele wijzigingen uit de Voorjaarsnota 2024 voor de Begroting 2025.

In de tabel hierna hebben wij de omvang van de gewijzigde Begroting 2024 IPO-bureau weergegeven.

Programma	Primaire Begroting 2024	VJN 2024	Gewijzigde Begroting 2024
1. Ruimte en Leefbaarheid	6.216	0	6.216
2. Bereikbaarheid en Infrastructuur	1.626	0	1.626
3. Landelijk Gebied	3.781	-78	3.703
4. Klimaat en Energie	1.738	40	1.778
5. Regionale economie en Cultuur	1.226	90	1.316
6. Financiën en Openbaar Bestuur	8.091	0	8.091
7. Digitalisering	3.466	-67	3.399
8. Werkgeverszaken	772	0	772
9. Bestuurs- en Verenigingszaken	1.557	145	1.702
10. Overig	74	-130	-56
<b>Totaal lasten IPO Den Haag</b>	<b>28.547</b>	<b>0</b>	<b>28.547</b>

x € 1.000

#### Doorkijk P&C-cyclus 2025

De voorjaarsnota heeft betrekking op het lopende boekjaar 2024. Bij het vaststellen van de Begroting 2024 is besloten dat de P&C-klankbordgroep van de Algemene Vergadering (AV) en het IPO-bestuur zullen verkennen in hoeverre de huidige P&C-cyclus van de Vereniging IPO nog in voldoende mate aansluit bij de sturings- en controlebehoefte van de AV en het bestuur. De eerste verkenningen hieromtrent hebben ondertussen plaatsgevonden en zullen aan bestuur en AV worden voorgelegd via de documenten voor de P&C-cyclus voor 2025. Voor het boekjaar 2024 – en dus ook voor de voorliggende voorjaarsnota – geldt dat de P&C-cyclus en -documenten vergelijkbaar is met de afgelopen jaren.

#### Structuur voorjaarsnota

De voorjaarsnota IPO-bureau bestaat uit 10 programma's waarin verantwoording wordt afgelegd over alle activiteiten uit de Begroting 2024. Hiervoor gebruiken we een kleurindicator waarbij activiteiten met een oranje of rode indicator in ieder geval toegelicht zijn. Het betreft afwijkingen op inhoud of geld.

Duiding groen-oranje-rode indicatoren

- Groen
  - o Geen afwijkingen in prestatie en planning
  - o Geen knelpunt in middelen
- Oranje
  - o Prestatie wordt niet volledig behaald of aard opgave is niet meer consistent met sturing die hieraan is gegeven.
  - o Prestatie loopt achter op planning maar is niet problematisch of
  - o Middelen dreigen af te wijken van de begroting
- Rood
  - o Prestatie wordt niet of nauwelijks behaald of
  - o Prestatie loopt achter op planning, realisatie is problematisch of
  - o Middelen wijken af van de begroting, een begrotingswijziging is nodig.

Ieder programma sluit af met een financiële paragraaf. In deze paragraaf geven wij via een tabel inzicht in de besteding van het programmabudget (peilmoment 1 maart 2024). In de betreffende tabel is een kolom 'Begrotingswijziging Voorjaarsnota 2024' opgenomen. De bedragen in deze kolom hebben betrekking op wijzigingen binnen de programmabudgetten.













# 1 Ruimte en Leefomgeving

## 1.1 Ruimte



### 1.1.1 Ruimtelijke ontwikkeling





Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. Ondersteunen van/belangen behartigen op de invulling van de juiste condities voor provincies als uitkomst van het afgesloten provinciaal ruimtelijk arrangement.		
2. Belangen behartigen van de 12 samenwerkende provincies bij de totstandkoming van de Nota Ruimte.		
3. Bij de beleidsmatige implementatie en ontwikkeling van de wetgeving voortdurend de balans bewaken tussen rijksinstructieregels en provinciale instructieregels zodat rijksnormering (op onder meer maatlat klimaatadaptatie, woningbouw, zonnormering, circulariteit, water en bodem sturend etc.) niet het ruimtelijk beleid van provincies doorkruist, maar de provinciale uitvoeringspraktijk juist versterkt.		

### 1.1.2 Omgevingswet







Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. Periodiek overleg met provinciale programmamanagers en overleggen met verschillende inhoudelijk betrokkenen vanuit provincies om knelpunten te signaleren en voortgang te monitoren.		
2. Fungeren als aanspreekpunt en kennisplatform voor zowel provincies als het gezamenlijke programma Aan de Slag met de Omgevingswet.		
3. Deelnemen aan Programmaraad, Opdrachtgeversberaad, interbestuurlijke afstemming om provinciale vraag in te brengen, aanbod terug te leggen bij provincies en provinciale belangen te behartigen.		
4. Aanbieden (waar nodig) van ondersteuningsproducten specifiek voor provincies om hun implementatieopgave ook na inwerkingtreding te ondersteunen, in samenwerking met BIJ12.		

### 1.1.3 Water

Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. Belangenbehartiging over implementatie en programmering van structurerende keuzes, de wijze van juridische borging, bijpassende financiële arrangementen van het in 2022 gepubliceerde beleidsvoornemen water en bodem sturend.		



2. Belangen behartigen in het kader van klimaatadaptie via de Samenwerkingsagenda 2030 voor o.a. de gebouwde omgeving, natuur en landbouw, een robuust watersysteem en vitaal en kwetsbaar.		
3. Samen met de relevante medeoverheden wordt een tussenevaluatie opgezet (in 2024) halverwege de laatste planperiode van de Kaderrichtlijn Water (KRW) (2022-2027). In de tussentijd werken we mee aan het Impulsprogramma om daarmee te voorkomen dat provincies in gebreke worden gesteld bij het niet halen van de doelen van de KRW.		
4. Belangen behartigen in de Implementatie- en Uitvoeringsagenda Drinkwater van Rijk, IPO, UvW, VNG en VEWIN.		
5. Bijdragen aan regionale waterkeringen ontwikkelprogramma en aan de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) die kennis genereren voor de wettelijke taakuitoefening van provincies inzake waterbeleid.		
6. Invulling geven aan bestuurlijke afspraken rondom Informatiehuis Water (bijdrage en detachering).		
7. Het Nederlands Hydrologisch Instrumentarium (NHI) voorziet in de nodige hydrologische modellen die voor provincies en partners van essentieel belang zijn bij het maken van beleidsplannen en toekomstscenario's. De bijdrage die hiervoor in de meerjarenraming was opgenomen was te hoog en is daarom verlaagd conform de gemaakte bestuurlijke afspraken.		

#### 1.1.4 Wonen

<b>Wat willen we bereiken in 2024?</b>	<b>Inhoud</b>	<b>Geld</b>
Vanuit de gegeven bestuurlijke opdrachten richt de belangenbehartiging op: 1. Het creëren van de juiste financiële condities t.a.v. onrendabele publieke toppen in woningbouw, bereikbaarheid etc.		
2. Voor provincies verkrijgen van voldoende wettelijk instrumentarium en bevoegdheden in de Wet versterking regie volkshuisvesting. In het algemeen richt het IPO zich op het wegnemen van belemmeringen in (rijks)regelgeving, vernieuwing van (rijks)regelgeving en bijbehorende financiële arrangementen.		
3. Inzet om de monitor over woningbouwopgave af te ronden.		

## 1.2 Leefomgeving

### 1.2.1 Gezonde leefomgeving











<b>Wat willen we bereiken in 2024?</b>	<b>Inhoud</b>	<b>Geld</b>
1. Als gezamenlijke provincies op inhoud en rol nadere duiding geven aan het wettelijk kader van een 'gezonde en veilige leefomgeving', als benoemd in de Omgevingswet.		

<p>2. Vanuit het ontwikkelde Integratiekader Gezonde Leefomgeving wordt verbinding gemaakt met (en de provinciale belangen geborgd in) het Programma Gezonde Leefomgeving, zoals beschreven in de Tweede-Kamerbrief van de ministers van VWS en LNV. De wettelijke taken en de bijbehorende instrumenten zijn inzichtelijk gemaakt en de provincies hebben hun beleids- en kerntaken opgepakt met inzet op een gezonde leefomgeving.</p>	●	●
<p>3. IMPEL (European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law): Cofinanciering van projecten met Inspectie Leefomgeving en Transport, Omgevingsdienst.nl, ministerie I&amp;W en EU-partners. Het doel om de deelname aan IMPEL in IPO-verband te financieren is om dit kennisnetwerk in stand te houden en daarmee de gezamenlijke provincies in IPO-verband - en op deze wijze ook de omgevingsdiensten - goed aangehaakt te laten blijven in Europees verband bij dit kennisplatform. Dit draagt bij "het excelleren van de provincies als bevoegd gezag" waar de gezamenlijke provincies op inzetten.</p>	●	●







### 1.2.2 Veilige leefomgeving

Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
<p>1. Coördinatie en monitoring van de uitvoering van de interprovinciale meerjarenagenda van de zes Brzo-Omgevingsdiensten (Besluit Risico's Zware Ongevallen) gericht op verbetering van de uitvoeringspraktijk. Het gaat hier om een goede coördinatie van Brzo-taken door het geformaliseerde BRZO+-samenwerkingsverband, het investeren in kennis- en informatieproducten waaronder de Altijd Actuele Digitale Vergunning (AADV) en een geïntegreerde informatievoorziening Omgevingsveiligheid.</p>	●	●
<p>2. Uitvoeren van de gezamenlijke agenda omgevingsveiligheid 2021-2024 met Rijk en gemeenten. Daarnaast een belangenbehartiging in het kader van de herijking voor een agenda omgevingsveiligheid 2025-2028.</p>	●	●
<p>3. Verder professionaliseren van de samenwerking van de Brzo-toezichthouders in het samenwerkingsverband BRZO+ in het kader van het convenant BRZO+.</p>	●	●
<p>4. Implementeren van Omgevingswet-onderdelen die niet beleidsneutraal zijn. Hieronder wordt onder andere verstaan; de implementatie van het instrument aandachtsgebieden (in plaats van groepsrisico), de risicokaart omgevingsveiligheid en met Rijk en decentrale partners investeren in instrumentarium/ verantwoordelijkheidsverdeling van nieuwe ontwikkelingen, zoals cybersecurity bij majeure risicovolle bedrijven.</p>	●	●
<p>5. Belangenbehartiging in het kader van een nieuwe Rijksregeling drugsafvaldumpingen als opvolging van de provinciale drugsafvaldumping-regelingen (t/m 2024).</p>	●	●

### 1.2.3 Duurzame leefomgeving

Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. Belangen behartigen/lobbyen en bijdragen aan het opzetten en uitvoeren van het Rijks Impulsprogramma Chemische Stoffen. Dit met de inzet op samenwerking tussen de overheidslagen, een intercompartimentale aanpak van Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS), waaronder PFAS, en verbinding naar het thema circulaire economie.		
2. Advies geven aan het Rijk over de rol van provincies als bevoegd gezag ten aanzien van de informatie- en minimalisatieplicht inzake ZZS.		
3. Belangen behartigen t.a.v. de vorming, opzet en verankering van het Kennisplatform 'Afval of grondstof, waarvoor Omgevingsdienst NL een kwartiermaker heeft aangesteld.		
4. Realiseren van de ambities/uitvoering ten aanzien van CO2-reductie en energiebesparing (afpraak Klimaatakkoord) vanuit de provinciale verantwoordelijkheid voor VTH. Waaronder het bijdragen aan implementatie/uitvoering wetsvoorstel 'Verbreding energiebesparingsplicht bedrijven', wetsvoorstel 'Normering werk gerelateerde mobiliteit' en opvolging portefeuilleaanpak energiebesparing.		
5. Belangenbehartiging en afspraken maken in het kader van de inzet van omgevingsdiensten ten behoeve van de vergunningsverlening van bedrijven vallend onder de 'maatwerkafspraken verduurzaming industrie' (onder het Nationaal Programma Verduurzaming Industrie). Dit in afstemming met Klimaat en Energie.		

### 1.2.4 VTH-stelsel

Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. Bijdragen aan de uitwerking van het interbestuurlijk programma (IBP) versterking VTH-stelsel (uitwerking adviescommissie Van Aartsen). Er is door de gezamenlijke provincies commitment uitgesproken hier stevig op in te zetten gezien het belang voor de rol en positie van de provincies. Dit zodat dit in lijn is met de provinciale visie op een robuust en toekomstbestendig VTH-stelsel. Binnen het IBP-VTH is IPO trekker van de pijler 'onafhankelijke uitvoering van toezicht en handhaving' en levert input aan de andere pijlers.		
2. Borgen dat de aanbevelingen van de projecten waarvoor IPO trekker was in het kader van de Uitvoeringsagenda VTH/aanpak Milieucriminaliteit worden uitgewerkt via het interbestuurlijk programma. Het gaat hier om de professionalisering van de beleids- en uitvoeringscyclus (big 8), onafhankelijkheid en implementatie van de Landelijke Handhavingsstrategie (LHS; verbinding tussen bestuurs- en strafrecht).		
3. Op basis van de financieringswijze van omgevingsdiensten: onderzoeken op welke wijze de effecten van inzet en beleid meetbaar kunnen worden gemaakt voor het sturen op outcome gericht VTH-beleid.		

## 1.3 Financiën

In de onderstaande tabel en de grafiek hiernaast is de uitputting weergegeven van de programmabudgetten binnen dit programma.

Beleidsopgave	Begroting 2024	Begr.wijz. VJN 2024	Begroting 2024 na wijz.	Realisatie	Verplicht	Verwacht	Restant
1.1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	0
1.1.2 Omgevingswet	2.706	0	2.706	70	3.250	-614	0
1.1.3 Water	787	0	787	130	625	32	0
1.1.4 Wonen	0	0	0	0	0	0	0
1.2.1 Gezonde leefomgeving	22	0	22	0	0	22	0
1.2.2 Veilige leefomgeving	0	0	0	0	0	0	0
1.2.3 Duurzame leefomgeving	0	0	0	0	0	0	0
1.2.4 VTH-stelsel	209	0	209	0	0	209	0
<b>Totaal</b>	<b>3.724</b>	<b>0</b>	<b>3.724</b>	<b>200</b>	<b>3.875</b>	<b>-351</b>	<b>0</b>

x € 1.000

### Toelichting

De uitputting van de budgetten loopt volgens planning.

## 2 Bereikbaarheid en Infrastructuur





### 2.1 Bereikbaarheid en Infrastructuur

#### 2.1.1 Duurzame mobiliteit





Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. Mobiliteitsbeleid algemeen Inbreng en belangenbehartiging bij de Mobiliteitsvisie van het Rijk, de herijking van het MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport), de MIRT-spelregels, de actieagenda vervoersongelijkheid en de te ontwikkelen bereikbaarheidsindicatoren.	●	●
2. Uitvoering Klimaatakkoord Positie houden bij realisatie van de afspraken uit het Klimaatakkoord alsmede de aanvullende bestuurlijke afspraken uit 2023 door: <ol style="list-style-type: none"> <li>a. (Landelijke) regie, coördinatie en support op de voortgang/realisatie van de Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP's) en waar nodig en zinvol de Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL)</li> <li>b. Inzet op ontwikkeling van ondersteunend instrumentarium, waaronder fiscaal instrumentarium en betalen naar gebruik, binnen de randvoorwaarden van het provinciale financiële beleid.</li> </ol>	●	●
3. Duurzame infrastructuur <ol style="list-style-type: none"> <li>a. Inbreng bij de implementatie van de nationale samenwerkingsagenda Klimaat neutrale en Circulaire Infrastructuur en het covenant Schoon en Emissieloos Bouwen</li> <li>b. Belangenbehartiging op basis van de (interbestuurlijke) 2<sup>e</sup> landelijke prognose vernieuwingsopgave infrastructuur</li> <li>c. Positiebepaling en belangenbehartiging ten aanzien van het nationale stelsel Digitale mobiliteitsdata.</li> </ol>	●	●

#### 2.1.2 Openbaar vervoer




Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. Openbaar vervoer (OV) <ol style="list-style-type: none"> <li>a. Inzetten op aanvullende rijksbijdragen om het voorzieningenniveau in 2024 op peil te houden en de basis te leggen voor duurzame groei van het OV om haar rol in de transitieopgaven te kunnen oppakken.</li> <li>b. Verder uitwerken TBOV 2040 (Toekomstbeeld OV) en doorontwikkelen als programma met uitwerking voor knooppunten, BRT (Bus Rapid Transit) als een volwaardig alternatief, standpuntbepaling ten aanzien van vervoersarmoede.</li> <li>c. Uitvoering gedeelde agenda publieke mobiliteit decentrale overheden, in samenwerking met DOVA (samenwerkingsverband van decentrale OV-autoriteiten).</li> </ol>	●	●

2. Toekomst concessies (NOVB, Nationaal OV-Beraad) a. Zeker stellen van bestuurlijke afspraken via NOVB ten aanzien van aanbestedingskalender, sociale veiligheid, toegankelijkheid en Mobility-as-a-Service (MaaS).		
3. Spoor(ordening) a. Monitoren en evalueren van (aanvullende) bestuurlijke afspraken afsprakenkader werken voor derden aan spoorinfrastructuur (in situaties waarin provincies (mede-)opdrachtgever zijn). b. Standpunt inbrengen op (in)formele consultaties op wetgevingstrajecten en nieuw beleid vanuit de rijksoverheid en realiseren innovatieve aanpak exploitatiekosten Fietsparkeren bij stations.		

### 2.1.3 Verkeersveiligheid







<b>Wat willen we bereiken in 2024?</b>	<b>Inhoud</b>	<b>Geld</b>
1. Strategisch Plan Verkeersveiligheid Belangen behartigen in relatie tot het Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV), met inzet op infrastructuur, gedrag én handhaving, en verder opbouwen van risico gestuurde aanpak inclusief onderliggende data over de risico-indicatoren.		
2. Nieuwe ontwikkelingen Indien bestuurlijk gewenst belangen behartigen rondom nieuwe ontwikkelingen als het Meerjarenplan Fietsveiligheid, derde tranche Investeringsimpuls SPV, de aanpak Rijden Onder Invloed, het traject 'extra inzet op verminderen verkeersslachtoffers' en het toelatingskader Licht Elektrische Voertuigen (LEV-Kader) en het RVV 1990.		
3. Implementatie Inbreng van provinciale belangen in de uitvoering van het Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV), de datataskforce verkeersveiligheid, en (mede) implementeren van de richtlijn betreffende het beheer van de verkeersveiligheid van weginfrastructuur (Road Infrastructure Safety Management, RISM II).		

### 2.1.4 Fiets

<b>Wat willen we bereiken in 2024?</b>	<b>Inhoud</b>	<b>Geld</b>
1. Nationaal Toekomstbeeld Uitwerken Nationaal Toekomstbeeld Fiets (NTF), financieringsstrategie en uitwerken Meerjarige Uitvoeringsagenda Fiets		
2. Fiets parkeren Provinciale inbreng zeker stellen in de 'Normen fietsparkeren bij nieuwe ontwikkelingen' en waar mogelijk en zinvol inbreng bij de uitvoering bestuursakkoord Fiets parkeren bij Stations.		
3. Knooppunten en nieuwe locaties Belangen behartigen ten aanzien van fiets en fietsparkeren bij (OV-)knooppunten en woningbouwlocaties.		

4. Inbreng in het netwerk Tour de Force.		
--	---	---

### 2.1.5 Goederenvervoer & Logistiek

<b>Wat willen we bereiken in 2024?</b>	<b>Inhoud</b>	<b>Geld</b>
1. Nieuwe beleidsontwikkelingen Belangen behartigen en standpuntbepaling voor herijking Multimodale Goederenvervoeragenda, Spoorgoederenvervoervisie en Binnenvaartvisie.		
2. Verduurzaming Positiebepaling, en daaruit eventueel volgende belangenbehartiging en steunen van (de verduurzaming) van transport en logistiek, in de context van de Europese Green Deal en het Europese programma 'Duurzame en Slimme Mobiliteit' (o.a. binnenvaart, wegtransport, clean energy hubs, ruimtelijke sturing logistiek/GRIP' (verdozing/verlooding)).		
3. Vrachtwagenheffing Belangen behartigen t.a.v. de uitvoering van Vrachtwagenheffing en de terugsluis.		



## 2.2 Financiën

In de onderstaande tabel en de grafiek hiernaast is de uitputting weergegeven van de programmabudgetten binnen dit programma.

Beleidsopgave	Begroting 2024	Begr.wijz. VJN 2024	Begroting 2024 na wijz.	Realisatie	Verplicht	Verwacht	Restant
2.1.1 Duurzame mobiliteit	173	0	173	0	0	173	0
2.1.2 Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	0
2.1.3 Verkeersveiligheid	0	0	0	0	0	0	0
2.1.4 Fiets	103	0	103	0	0	103	0
2.1.5 Goederenvervoer & Logistiek	0	0	0	0	0	0	0
<b>Totaal</b>	<b>276</b>	<b>0</b>	<b>276</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>276</b>	<b>0</b>

x € 1.000







### Toelichting

De uitputting van de budgetten loopt volgens planning.



### 3 Landelijk gebied





#### 3.1 Landelijk gebied

##### 3.1.1 Landbouw

<b>Wat willen we bereiken in 2024?</b>	<b>Inhoud</b>	<b>Geld</b>
<i>Gemeenschappelijk Landbouwbeleid</i> 1. Organiseren van het netwerk van provinciale betrokkenen en het regulier ophalen van ambtelijke- en bestuurlijke knelpunten in de realisatie.		
2. Bewaken van de voortgang van de bestuurlijke afspraken die in 2022 zijn gemaakt over het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Zorg dragen voor reguliere bestuurlijke afstemming met het Rijk.		
3. Starten van voorbereiding evaluatie en voorbereiding nieuwe periode.		







<b>Wat willen we bereiken in 2024?</b>	<b>Inhoud</b>	<b>Geld</b>
<i>Perspectief Landbouw</i> 1. Behartigen belangen bij realisatie landbouwbeleid van LNV en afstemmen beleidsontwikkelingen met andere beleidsopgaven zoals NPLG, stikstof, de realisatie van een gunstige staat van instandhouding natuur en de opgaven uit Klimaatakkoord. Voor provincies is het voor transitie landelijk gebied noodzaak dat perspectief landbouw goed uitgewerkt en geïnstrumenteerd wordt.		
2. Vertalen van de hoofdlijnen uit het Kabinetsplan Landbouw, en het provinciale position paper landbouw en voedsel, in concrete beleids- en uitvoeringsuitwerkingen. De verwachting is dat het Kabinet op basis van het Kabinetsplan Landbouw zal komen tot een uitvoerings- en implementatieagenda waar actieve inzet van IPO en provincies voor noodzakelijk zal zijn. De uitwerking kan betrekking hebben op thema's als ecosysteemdiensten, doelsturing en generiek landbouwbeleid.		
3. Inbrengen van het dossier perspectief landbouw in wetgevingstrajecten, zoals herziening mestwetgeving, pachtwet.		
4. Organiseren kennisuitwisseling tussen provincies op het vlak van verduurzaming van de landbouw.		





<b>Wat willen we bereiken in 2024?</b>	<b>Inhoud</b>	<b>Geld</b>
<i>Klimaatakkoord landbouw en landgebruik</i> 1. Voorbereiden afronding bestuurlijke afspraken, voor zover nog niet vervat in het klimaatakkoord over o.a. regelgeving, instrumenten, middelen en provinciale rol met betrekking tot landbouw,		


bossenstrategie, natuur en het veenweidedossier. Inhoudelijke inbreng op deze dossiers wordt door provincies zelf geleverd.		
2. Signaleren, adviseren en voorbereiden standpuntbepaling over de activiteiten waar in het klimaatakkoord ook een trekkende of regierol voor provincies is benoemd (met name veenweide en natuurbeleid/bomen, bos en natuur) en bevorderen dat deze ook in samenhang met andere beleidsopgaven wordt opgepakt.		
3. Inbreng leveren in uitwerking afspraken over groen gas/biogas, vanuit landbouwperspectief (zie ook 3.1.2).		

### 3.1.2 Natuur





<b>Wat willen we bereiken in 2024?</b>	<b>Inhoud</b>	<b>Geld</b>
<i>Programma Natuur</i>		
1. Gezamenlijk met BIJ12, provincies en partners volgen voortgang eerste fase programma natuur, en waar nodig aanvullende bestuurlijke afspraken maken over de voortgang.		
2. Voorbereiden van het gezamenlijke proces voor de totstandkoming van bestuurlijke afspraken die gericht zijn op de uitwerking van de tweede fase van het programma natuur, voor de periode 2023 tot 2030. Zorg dragen voor integratie met trajecten natuurdoelanalyses en PPLG's (Provinciaal Programma Landelijk Gebied).		
3. Samen met het Rijk en partners uit relevante sectoren verder uitwerken van een groei-agenda natuurinclusief met die partijen die het verschil willen maken en hierop al energie zetten (meevaren op de boegolf van bijvoorbeeld Bouwend Nederland), die kansen benoemt en benut én kaders meegeeft aan de andere maatschappelijke opgaven op het gebied van landbouw, energie, wonen en klimaat.		

<b>Wat willen we bereiken in 2024?</b>	<b>Inhoud</b>	<b>Geld</b>
<i>Natuurwetgeving</i>		
1. Belangen behartigen bij beleidsontwikkelingen Rijk op wettelijke provinciale taak en o.a. inzetten op beleidsneutraliteit implementatie natuur in omgevingswet.		
2. Samen met BIJ12 provincies en Rijk adviseren over beleidsontwikkelingen over stijgende faunaschades (medio 2023), juridische ontwikkelingen faunabeheer (zie ook hierna) en gezamenlijke aanpak ontheffingverlening. Wet Natuurbescherming/Omgevingswet, onder meer ten aanzien van windturbineprojecten.		
3. Toetsen gedragscodes, aanpak invasieve exoten op de provinciale uitvoeringspraktijk en uitvoerbaarheid.		


<b>Wat willen we bereiken in 2024?</b>	<b>Inhoud</b>	<b>Geld</b>
<i>Faunabeleid</i> 1. Samen met BIJ12 uitwerken en bestuurlijke besluitvorming voorbereiden voor het vaststellen van een geactualiseerd wolvenplan.		
2. Samen met BIJ12 adviseren over en ontwikkelen van innovatief en waar mogelijk maatschappelijk gedragen faunabeleid en zorgen voor gezamenlijke standpuntbepaling dat leidt tot minder structurele kosten voor provincies voor faunaschade.		
3. Gezamenlijke inzet formuleren op rijksbeleid ten aanzien van faunabeheer en de jacht, en de verwachte bijbehorende kosten.		







<b>Wat willen we bereiken in 2024?</b>	<b>Inhoud</b>	<b>Geld</b>
<i>Natuurbeleid inclusief Natuurpact</i> 1. Provinciale belangen behartigen bij beleidsontwikkelingen Rijk en hierover afstemmen via werkgroepen met de provincies. Afstemmen nieuwe beleidsontwikkelingen met provincies, onder andere Agenda Natuurinclusief.		
2. Opleveren jaarlijkse voortgangsrapportage natuur, samen met BIJ12. Dit betreft een rapportage voor Provinciale Staten over de voortgang van de afspraken in het natuurpact. Ondersteunen bij implementeren van afspraken taskforce versnelling Natuurpact.		
3. Uitwerken derde lerende evaluatie Natuurpact, en gezamenlijke beleidsmatige uitwerking van een aanpak van de aanbevelingen van de 3e lerende evaluatie Natuurpact, mede in relatie met de andere opgaven in de ruimtelijke omgeving		
4. Indien noodzakelijk leiden bovenstaande stappen tot actualisatie van de afspraken over natuur in het Natuurpact.		





<b>Wat willen we bereiken in 2024?</b>	<b>Inhoud</b>	<b>Geld</b>
<i>EU-biodiversiteit (inclusief Natura2000)</i> 1. Als belangenbehartiger van provincies input inbrengen in EU-besluitvorming biodiversiteit. EU-kaders zijn van grote impact op provinciale beleidsinvulling.		
2. Inbreng voorbereiden voor landelijke trajecten, waaronder het strategische plan Natura2000 (N2000) en het beleidskader doelwijziging.		
3. Gezamenlijke inzet uitwerken en ondersteunen ten aanzien van de nieuwe EU-verordening natuurherstel. Organiseren afstemming provincies en Rijk en voorbereiden besluitvorming over onderdelen waar gezamenlijke uitwerking noodzakelijk is.		
4. Organiseren gezamenlijke processen ter afstemming en vaststelling van de beleidsstukken voortkomende uit de actualisatie van doelensysteem N2000, inclusief inbreng in NPLG.		





5. Faciliteren kennisuitwisseling over voortgang en voert regie op verbetering van de afstemming van de provincies met andere voortouwnemers van N2000-beheerplannen.		
6. Faciliteren en initiëren pilots tot het opstellen van natuurdoelanalyses.		

### 3.1.3 Interprovinciaal Programma Stikstof en Natuur

<b>Wat willen we bereiken in 2024?</b>	<b>Inhoud</b>	<b>Geld</b>
<i>Beleidsontwikkeling gebiedsgerichte aanpak</i>		
1. Ondersteunen bij de ontwikkeling van de gebiedsgerichte aanpak en bij de implementatie en uitvoering hiervan in de gebiedsprocessen (zoals het ontwikkelen, opleveren en uitvoeren van de provinciale gebiedsprogramma's).		
2. Bevorderen van kennisdeling en -borging tussen Rijk en provincies over de gebiedsaanpak.		
3. Delen van actuele en relevante data in opdracht van provincies met de buitenwereld.		
4. Voorbereiden van bestuurlijke afspraken over doelen, instrumenten en middelen in het kader van het NPLG en de bijbehorende regieorganisatie.		

<b>Wat willen we bereiken in 2024?</b>	<b>Inhoud</b>	<b>Geld</b>
<i>Strategie en visie landelijk gebied</i>		
1. Leveren van een proactieve bijdrage, samen met betrokken IPO-commissies, aan de ontwikkeling en uitvoering van het NPLG en bijbehorende regieorganisatie.		
2. Ontwikkelen van een strategische agenda waarmee we anticiperen op aankomende bestuurlijke keuzes. Met ontwikkelde scenario's duiden we daarbij ook de consequenties en risico's van deze keuzes.		
3. Verzorgen van beleidsadvies en proactief signaleren van de samenhang met andere beleidsopgaven en het doen van voorstellen voor regie op de samenhang.		

<b>Wat willen we bereiken in 2024?</b>	<b>Inhoud</b>	<b>Geld</b>
<i>Uitvoeringsbeleid VTH en ondersteunend instrumentarium</i>		
1. Ondersteunen bij de ontwikkeling, implementatie en evaluatie van het beleid, regelgeving en instrumentarium voor Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH).		
2. Zorgdragen voor een proactieve toetsing en inbreng op uitvoerbaarheid en juridische houdbaarheid in de voorbereiding op bestuurlijke besluitvorming.		

3. In samenwerking met BIJ12 programma-brede ondersteuning bij kennisontwikkeling, -deling en -borging over Monitoring & Data Stikstof.		
4. In samenwerking met BIJ12 zorgen voor programma-brede provinciale inbreng in de doorontwikkeling en optimalisering van AERIUS als instrument voor toestemmingsverlening.		

#### **Toelichting**

- In de Begroting 2024 was een structurele raming opgenomen van € 78.000 als stelpost voor programmalasten IPSN. Deze raming kan komen te vervallen.
- In 2024 start het Interprovinciale Programma Landelijk Gebied (IPLG), als samenvoeging van de IPO-programma's Vitaal Platteland (VP) en Stikstof en Natuur (IPSN). Vanwege de opstart is voor het jaar 2024 gekozen te blijven werken met de bestaande begroting, opgebouwd uit aparte posten voor VP en IPSN. Voor 2025 wordt gewerkt aan één integrale begroting voor het Programma Landelijk Gebied.

## 3.2 Financiën

In de onderstaande tabel en de grafiek hiernaast is de uitputting weergegeven van de programmabudgetten binnen dit programma.

Beleidsopgave	Begroting 2024	Begr.wijz. VJN 2024	Begroting 2024 na wijz.	Realisatie	Verplicht	Verwacht	Restant
3.1.1 Landbouw	0	0	0	0	0	0	0
3.1.2 Natuur	93	0	93	0	0	93	0
3.1.3 IPSN	78	-78	0	0	0	0	0
<b>Totaal</b>	<b>171</b>	<b>-78</b>	<b>93</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>93</b>	<b>0</b>

x € 1.000








### Toelichting

De uitputting van de budgetten loopt volgens planning. De afname van de begrote lasten is toegelicht bij beleidsopgave 3.1.3.

## 4 Klimaat en Energie

### 4.1 Klimaat en Energie

#### 4.1.1 Coördinatie Klimaat en Energie

Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. Coördinatie van/belangen behartigen ten aanzien van de uitvoering bestuurlijke afspraken Klimaatakkoord en het jaarlijks Klimaatprogramma van het kabinet.		
2. Inbreng in herijking uitvoeringsmiddelen klimaat (CDOKE-regeling) voor 2024 en verder. Inbreng in UDO Klimaat (uitvoeringstoets nieuwe klimaatpakket).		
3. Belangen behartigen ten aanzien van EU-voorstellen zoals Fit for 55 en Repower EU.		
4. Doorontwikkeling data en monitoring op basis van interprovinciale kerndataset en aansluitend op de landelijke klimaatmonitor.		

#### 4.1.2 Regionale Energie Strategie 2.0

Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. Bijdragen aan het halen van de ambities om via de regionale energiestrategieën (RES'en) 35-55 terrawattuur (TWh) grootschalige elektriciteitsproductie op land in 2030 te realiseren door deel te nemen in het Nationaal Programma Regionale Energie Strategie (NP RES) en knelpunten en kansen in te brengen namens de provincies.		
2. Belangen behartigen en adviseren over de voortgang en diverse randvoorwaarden, zoals afstands- en geluidsnormen, voorkeursvolgorde zon, SDE, kwaliteitsbudget, ruimtelijke inbedding en eventuele nieuwe thema's.		
3. Bijdragen aan het kennisnetwerken Shine en Blow. Deze netwerken worden gefaciliteerd door RVO op kosten van IPO.		
4. Voorbereiden interbestuurlijke uitvoeringstafel elektriciteit; gericht op onderhouden netwerk, inzicht krijgen in uitvoeringsproblemen en -kansen.		

#### Toelichting


In de afgelopen twee jaar raamden we per jaar € 41.000 voor de bijdrage aan RVO voor de geleverde ondersteuning voor Shine en Blow. Hiervoor is echter structureel geld nodig.









#### 4.1.3 Industrie en bedrijventerreinen





Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. Belangen behartigen, ondersteunen en adviseren van provincies over de verduurzaming industrie ten behoeve van het realiseren van de klimaatdoelstelling voor de industrie. Rol van de (provinciale) overheid daarbij is het op orde hebben van een toekomstbestendig energiesysteem en de beschikbaarheid van energie-infrastructuur.		
2. Ondersteunen en adviseren provincies bij uitvoering van de Clusters Energiestrategie (CES-en) van de vijf energieclusters en de Cluster6-aanpak.		
3. Voorbereiden bestuurders voor interbestuurlijke Stuurgroep Nationaal Programma Verduurzaming Industrie (NPVI) en deelname aan voorbereidende ambtelijke overleggen (in afstemming met de programma's Ruimte en Regionale Economie).		

#### 4.1.4 Warmtetransitie

Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. Belangen behartigen bij de totstandkoming van de Warmtewet.		
2. Belangen behartigen, ondersteunen en adviseren provincies; organiseren randvoorwaarden voor het realiseren van warmtenetten en voor verduurzaming maatschappelijk en bedrijfsmatig vastgoed. Invullen van liaison-rol in het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie.		
3. Standpuntbepaling en advisering over groen gas en ondersteunen van eventuele provinciale rol bij de implementatie/ruimtelijke inpassing.		
4. Voorbereiden interbestuurlijke uitvoeringstafel gebouwde omgeving; gericht op onderhouden netwerk, inzicht krijgen in uitvoeringsproblemen en -kansen.		

#### 4.1.5 Energie-infrastructuur

Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. Belangen behartigen en ondersteunen provincies; organiseren randvoorwaarden voor de per provincie op te stellen PMIEK-en (provinciale plannen voor energie-infrastructuur) en acties uit het Landelijk Actieplan Netcongestie (LAN). Het gaat in 2024 onder meer om energiesysteemvisies en PMIEKS 2.0.		
2. Interbestuurlijk regie voeren op alle ontwikkelingen rond het energiesysteem.		
3. Belangen behartigen ten aanzien van diverse beleidsontwikkelingen en kamerbrieven ten aanzien van energie-infrastructuur, waaronder bestuurlijke het landelijk Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) en het Nationaal Plan		

<p>Energiesysteem (NPE) in afstemming met diverse 'vragende partijen zoals RES, NPLW, Mobiliteit en Industrie. Inbrengen van de ruimteclaim van energie in de ruimtelijke voorstellen en uitwerken van instrumenten om realisatie van energie-infrastructuur te versnellen. Dit in afstemming met Wonen, Mobiliteit en Regionale Economie.</p>		
<p>4. Voorbereiden interbestuurlijke uitvoeringstafel elektriciteit en het BO MIEK.</p>		
<p>5. Gezamenlijke inzet op waterstof en het ontsluiten van regionale distributie voor initiatieven in provincies (vervolg van de in 2023 gestarte pilots). Inclusief bijdrage leveren aan en provincies adviseren over de nationale routekaart waterstof en de uitvoering van het nationaal waterstofprogramma.</p>		

## 4.2 Financiën

In de onderstaande tabel en de grafiek hiernaast is de uitputting weergegeven van de programmabudgetten binnen dit programma.

Beleidsopgave	Begroting 2024	Begr.wijz. VJN 2024	Begroting 2024 na wijz.	Realisatie	Verplicht	Verwacht	Restant
4.1.1 Coördinatie Klimaat en Energie	0	0	0	0	0	0	0
4.1.2 Regionale Energie Strategie 2.0	0	40	40	0	0	40	0
4.1.3 Industrie en bedrijventerreinen	0	0	0	0	0	0	0
4.1.4 Warmtetransitie	0	0	0	0	0	0	0
4.1.5 Energie-infrastructuur	0	0	0	0	0	0	0
<b>Totaal</b>	<b>0</b>	<b>40</b>	<b>40</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>40</b>	<b>0</b>

x € 1.000

### Toelichting

De uitputting van de budgetten loopt volgens planning. De toename van de begrote lasten is toegelicht bij beleidsopgave 4.1.2.

## 5 Regionale economie en Cultuur

### 5.1 Regionale economie

#### 5.1.1 Regionaal economisch beleid



Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
<p>1. Innovatie in de regio            Inzet op regionale verankering en sterke positionering van de rol van de provincies bij het innovatiebeleid in de regio. Dit vertaalt zich in de herziening van het Kennis- en Innovatie Convenant (KIC) en de Kennis en Innovatie Agenda's (KIA's) waarbij nadrukkelijker het accent komt te liggen op valorisatie in de regio met een actieve rol voor provincies en ROM's. Dit vertaalt zich eveneens in een actieagenda gericht op systeemverandering van de dienstverlening richting breed en innovatief MKB in lijn met de adviezen van het Comité voor Ondernemerschap. Speciale aandacht is nodig structurele oplossingen voor het co-financieringsvraagstuk en de invulling van gezamenlijk opdrachtgeverschap met EZK ten aanzien van de bovenregionale agenda van de ROM's.</p>	●	●
<p>2. Europese Structuurfondsen            Belangenbehartiging door IPO/ HNP om post-2027 tot een zo groot mogelijke nationale envelop structuurfondsen voor Nederland te komen, alsmede meer middelen voor grensoverschrijdende en transnationale programma's (Interreg) en voldoende investeringsmiddelen voor klimaat en groene transitie en digitalisering. Inhoudelijk richten IPO/HNP zich op het keren van de centralisatietrend bij het cohesiebeleid, alsmede het realiseren dat er voldoende middelen beschikbaar blijven voor ontwikkelde regio's binnen het cohesiebeleid. Ook ontwikkelde regio's moeten van innovatie-instrumenten gebruik kunnen blijven maken.</p>	●	●
<p>3. Regionale Arbeidsmarkt            Belangenbehartiging voor erkenning en integrale financiering voor de regionale HCA-aanpakken (Human Capital Agenda) als waardevolle aanvulling op het traditionele arbeidsmarktbeleid, waarmee deze regionale structuren meer benut worden bij het opstellen en de uitvoering van het arbeidsmarktbeleid.</p>	●	●

#### 5.1.2 Digitale economie

Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
<p>1. Werkagenda digitale economie            Uitvoering geven aan de werkagenda digitale economie, waarin kennisdeling en belangenbehartiging ten aanzien van voor regionale economie relevante thema's zijn opgenomen, zoals het versnellen van de connectiviteit van het platteland en kleine gemeenten, cyberweerbaarheid van het MKB, sleuteltechnologieën</p>	●	●

en de digitale infrastructuur. De agenda zal in de komende periode op basis van prioritering van provincies, medeoverheden en maatschappelijke partners worden herzien.		
---	--	--

### 5.1.3 Circulaire Economie

Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. Bestuurlijke afspraken NPCE Versnellen van de circulaire economie in de regio onder meer middels de invulling en uitvoering van bestuurlijke afspraken die zijn gekoppeld aan het NPCE (Nationaal Programma Circulaire Economie). Invulling geven aan de in 2023 gemaakte bestuurlijke afspraken met het Rijk inzake de uitvoering van het Nationaal Plan Circulaire Economie.		
2. Krachtenkaart Circulaire Economie Belangenbehartiging ten bate van het versterken van regierol van provincies in de regio om zo de ontwikkeling richting een circulaire economie te versnellen. Waaronder de realisatie van de 5 gezamenlijk ontwikkelpaden van de Krachtenkaart Circulaire Economie (CE) waaraan de gezamenlijke provincies zich verbonden hebben, waaronder het samen met VNG, UvW en I&W komen tot een aanpak voor circulair inkopen en aanbesteden.		
3. Ondersteuning MKB Middels coördinatie en begeleiding zorgen dat door provincies uitvoering gegeven wordt aan de afspraken tussen Rijk en provincies om het MKB te ondersteunen in de transitie naar Nederland Circulair in 2050, door op basis van de Krachtenkaart Circulaire Economie o.a. regionale circulaire ecosystemen te versterken.		

### 5.1.4 Ruimtelijke economie

Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. Ruimte voor werklocaties Belangenbehartiging op de rol en positie van provincies op het onderwerp ruimtelijke economie-werklocaties, met de focus op bedrijventerreinen. Daarmee wordt het economisch perspectief ingebracht in de opgaven en transitie in het ruimtelijk domein, onder meer middels specifieke stapelkaarten.		
2. GRIP op grote bedrijfsvestigingen (incl. datacenters) Belangenbehartiging en coördinatie ten aanzien van de uitvoering door provincies van de bestuurlijke afspraken Grip op grote bedrijfsvestigingen en het vervolg daarop binnen het Nationale Programma Ruimtelijke Economie. Afsproken is het omgevingsbeleid voor grootschalige bedrijfsvestigingen met name op het gebied van clustering, sturen op regionale en nationale meerwaarde én selectiviteit, te versterken. Toegewerkt wordt onder meer naar een gezamenlijke, landelijke beleidslijn.		









### Toelichting

Voor de beleidsinventarisering GRIP is jaarlijks € 90.000 aan programmabudget benodigd waarmee nog geen rekening was gehouden in onze (meerjaren)begroting.







## 5.2 Cultuur

### 5.2.1 Cultuur

<b>Wat willen we bereiken in 2024?</b>	<b>Inhoud</b>	<b>Geld</b>
1. Via belangenbehartiging proactief inzetten op de rol van provincies waarbij wordt ingezet op heldere positionering en wettelijke verankering van de rol van provincies in het landelijk cultuurbeleid en vernieuwing van de bestuurlijke afspraken.		
2. Adviseren en belangenbehartiging over BIS 2025-2028 (Culturele Basisinfrastructuur) en Vernieuwing van het Rijkscultuurstelsel met aandacht voor de rol van de provincies, regionale component, werking subsidieregelingen, cultuurregio's en faciliteren van standpuntbepaling en kennisuitwisseling.		
3. Borgen van de provinciale belangen en een proactieve en agenderende rol van de gezamenlijke provincies richting de stelpartners OCW en VNG in het cultuurbestel en derden zoals de Raad voor Cultuur, Kunsten'92 en anderen.		

<b>Wat willen we bereiken in 2024?</b>	<b>Inhoud</b>	<b>Geld</b>
<b>Cultuureducatie en -participatie</b>		
1. Voor OCW-aanspreekpunt zijn voor programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK) 2021-2024 en afspraken maken (incl matchingsafspraken) voor de provincies over een nieuw programma CMK voor periode 2025-2028 en rol vervullen voor faciliteren kennisuitwisseling.		
2. Borgen van de provinciale belangen in de herijking van het bestuurlijk kader cultuur en onderwijs met daarbij aandacht voor de curriculum vernieuwing.		
3. Namens de gezamenlijke provincies betrokken in de beleidsontwikkeling van een nieuw Rijkskader voor cultuur, waar cultuureducatie een onderdeel van is.		
4. Borgen van de provinciale belangen in de vernieuwing van bestuurlijke afspraken voor Cultuurparticipatie waaronder een Nationaal Akkoord voor brede cultuurbeoefening waar Cultuureducatie onderdeel van is en IPO gevraagd is mede partner in te zijn.		

## 5.2.2 Erfgoed

Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. Vernieuwing bestuurlijke afspraken met als richtlijn de interprovinciale position paper erfgoed; waaronder middelen voor de grote restauraties en een meer gemeenschappelijk programma Rijk en provincies.		
2. Inzetten op versterking van de verbinding van erfgoed met ruimtelijke opgaven met als inzet versterking en bestendiging van het programma Erfgoed Deal (waaronder vrijkomende monumenten als kerken).		
3. Borgen van de provinciale belangen in de nieuw vast te stellen bestuurlijke afspraken over restauraties en de uitvoeringsorganisatie met Rijk en VNG.		
4. Aansluiting van erfgoed borgen bij de transitie opgaven Ruimtelijke Ordening (Kamerbrief), inzake de grote transities Wonen en Bereikbaar, Klimaat- en energie zoals bij verduurzaming, landschappen en natuur en kwaliteit van de leefomgeving. Zoals benoemd in de Kamerbrief over nationale regie in de ruimtelijke ordening van 17 mei 2022 waarin de borging van erfgoed bij de transitie-opgaven is benoemd.		
5. Afstemming rol provincies in de uitvoering van het FARO-verdrag waarbij cultureel erfgoed geborgen wordt in een maatschappelijke context.		

## 5.2.3 Bibliotheekstelsel en innovatie

Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. Op basis van de wettelijke taak in de Wet Stelsel openbare bibliotheken (WsoB) werken de provincies samen aan de uitvoering rol en positie inzake innovatie, IPO faciliteert kennisuitwisseling tussen de provincies.		
2. IPO werkt op basis van het bibliotheekconvenant samen met de OCW, VNG, Koninklijke Bibliotheek, SPN en VOB, behartigt en borgt de provinciale belangen, stemt af en faciliteert kennisuitwisseling tussen de provincies.		
3. IPO sluit in 2024 een nieuw bibliotheekconvenant met de stelselpartijen.		
4. Samen met VNG en andere stelselpartners inzetten op de opgave uit het regeerakkoord, dat in iedere gemeente een toekomstbestendige bibliotheekvoorziening aanwezig is en daartoe nodige lobby-inzet en belangenbehartiging.		
5. Borgen en behartigen van de provinciale belangen in proces van wetswijziging (WsoB) met een zorgplicht voor provincies en mogelijke toezichhoudende taak (IBT) met ingang van 2025. IPO faciliteert standpuntbepaling om te komen tot een goede omschrijving van de zorgplicht in de WsoB en onderhandelt over de bijbehorende financiële afspraken die samenhangen met de uitvoering van de zorgplicht en het toezicht.		

**Toelichting**

*Ad 5 WsoB:* De planning van de wetwijziging is gewijzigd. De planning is erop gericht het wetsvoorstel begin 2025 bij de Tweede Kamer in te dienen. De wetswijziging treedt in 2026 in werking. Zie ook [pdf \(overheid.nl\)](#)



## 5.3 Financiën

In de onderstaande tabel en de grafiek hiernaast is de uitputting weergegeven van de programmabudgetten binnen dit programma.

Beleidsopgave	Begroting 2024	Begr.wijz. VJN 2024	Begroting 2024 na wijz.	Realisatie	Verplicht	Verwacht	Restant
5.1.1 Regionaal economisch beleid	52	0	52	0	0	52	0
5.1.2 Digitale economie	32	0	32	0	0	32	0
5.1.3 Circulaire economie	53	0	53	0	0	53	0
5.1.4 Ruimtelijke economie	52	90	142	0	21	121	0
5.2.1 Cultuur	0	0	0	0	0	0	0
5.2.2 Erfgoed	0	0	0	0	0	0	0
5.2.3 Bibliotheekstelsel en innovatie	0	0	0	0	0	0	0
<b>Totaal</b>	<b>189</b>	<b>90</b>	<b>279</b>	<b>0</b>	<b>21</b>	<b>258</b>	<b>0</b>

x € 1.000













### Toelichting

De uitputting van de budgetten loopt volgens planning. De toename van de begrote lasten zijn toegelicht bij beleidsopgave 5.1.4.

## 6 Financiën en Openbaar bestuur

### 6.1 Financiën en Openbaar Bestuur

#### 6.1.1 Financiële en bestuurlijke verhoudingen

Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. Afspraken over een stabiel, robuust eigen belastinggebied m.i.v. 2030 (bij vervallen van Betalen naar Gebruik).		
2. Gezamenlijke uitwerking met het rijk van een nieuwe financieringssysteem (voor decentrale overheden) die na 2025 operationeel dient te worden.		
3. Een voor de uitvoering van de transities geëigend uitkeringsstelsel, met minimale uitvoeringslasten en maximale beleidsvrijheid, en geen verplichte cofinanciering, alsook voldoende financiële middelen voor de grote opgaven en transities, in kaart gebracht door artikel 2- wet Financiële verhoudingenonderzoeken.		
4. Actualisatie verdeelmodel Provinciefonds.		
5. Overige onderwerpen zoals: a. Implementeren aanbevelingen beleidsdoorlichting BTW-compensatiefonds (2021) gericht op verbeterde werking van het fonds voor de provincies; monitoren en daarbij beperken fiscale risico's verzelfstandiging Prorail; b. Instellen van een leerstoel financiële verhoudingen (€ 25.000 per jaar) samen met rijk en decentrale overheden; Herijken van de EMU-saldonorm voor de komende jaren; en interbestuurlijke samenwerkingsinitiatieven.		
6. Wettelijke taken uitvoeren bij consultaties en wetgeving die zich in 2024 aandienen, en proactief signaleren en, desgewenst, lobbyen bij de Staten-Generaal.		

#### Toelichting



Het is nog zeer vroeg in het jaar; de gesprekken met het rijk lopen. De zorgen om de stabiele meerjarenfinanciering van de decentrale overheden, vanaf 2026, zijn niet verdwenen. Ten aanzien van het nieuwe verdeelmodel zijn de provincies in afwachting van het rapport van de Raad Openbaar Bestuur.

#### 6.1.2 Compensatie Zeeland

Vanwege een weeffout in het verdeelmodel provinciefonds ontving de provincie Zeeland van de overige 11 provincies € 6,7 miljoen ter aanvullende compensatie op de uitkering uit het Provinciefonds. De weeffout in het verdeelmodel provinciefonds heeft betrekking op het peiljaar (2008) dat gehanteerd is voor de bepaling van het veronderstelde rendement op dividend. Dividendinkomsten zijn onderdeel van de Overige Eigen Middelen die ingehouden worden op de provinciefondsuitkering.

Afgelopen jaar is door de fondsbeheerders gewerkt aan de ontwikkeling van een nieuw verdeelmodel voor het Provinciefonds. Het voorgestelde ontwerp voor het verdeelmodel en de implementatie ervan is in de BAC Financiën uitgebreid besproken. Het ontwikkel- en implementatieproces is nog niet afgerond.

In het IPO-bestuur van 12 mei 2022 is op advies van de BAC Financiën besloten om de gezamenlijke afspraak over de compensatie voor Zeeland als gevolg van de technische weeffout in het huidige model te continueren totdat een nieuw verdeelmodel Provinciefonds in werking is getreden.

<b>Wat willen we bereiken in 2024?</b>	<b>Inhoud</b>	<b>Geld</b>
1. Uitvoering geven aan de afspraak over de compensatie voor Zeeland.		

## 6.2 Financiën

In de onderstaande tabel en de grafiek hiernaast is de uitputting weergegeven van de programmabudgetten binnen dit programma.

Beleidsopgave	Begroting 2024	Begr.wijz. VJN 2024	Begroting 2024 na wijz.	Realisatie	Verplicht	Verwacht	Restant
6.1.1 Financiële en bestuurlijke verhoudingen	268	0	268	0	9	259	0
6.1.2 Compensatie Zeeland	6.700	0	6.700	6.700		0	0
<b>Totaal</b>	<b>6.968</b>	<b>0</b>	<b>6.968</b>	<b>6.700</b>	<b>9</b>	<b>259</b>	<b>0</b>

x € 1.000







### Toelichting

De uitputting van de budgetten loopt volgens planning.

## 7 Digitalisering

### 7.1 Digitalisering

Vooruitlopend op het gesprek in uw bestuur over de toekomstige invulling van het thema Digitalisering kent dit programma de volgende indeling:


Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. <i>Belangenbehartiging digitalisering</i> : activiteiten die passen bij het kernprofiel van het IPO (lobby en belangenbehartiging) en daarom een structurele plek krijgen in een nieuw programma "Digitalisering". In dit kader wordt nadrukkelijk aansluiting gezocht bij de Interbestuurlijke Datastrategie, de Nederlandse Digitaliseringsstrategie, de Nederlandse Cyber Security Strategie, de Werkagenda Waardengedreven Digitaliseren van de Staatssecretaris voor Digitalisering en Koninkrijksrelaties, en de Agenda Digitale Samenleving van het Rijk.		
2. <i>Doorlopende meerjarige verplichtingen</i> : een aantal van de activiteiten in het voormalige programma IDA blijven vanwege meerjarige verplichtingen doorlopen in de komende coalitieperiode.		
3. <i>Activiteiten passend in profiel BIJ12</i> : een deel van de activiteiten betreft de ontwikkeling van data- en informatieproducten voor de transitie in de fysieke leefomgeving en integrale gebiedsplannen. Deze taken passen in het profiel van BIJ12 en kunnen indien uw bestuur daartoe besluit op termijn worden ondergebracht bij BIJ12.		





#### 7.1.1 Belangenbehartiging digitalisering

Digitalisering is een onmisbare randvoorwaarde voor de maatschappelijke opgaven van de gezamenlijke provincies. De belangenbehartigingsagenda op het gebied van digitalisering is in 2022 geïdentificeerd in een onderzoek waarbij alle kernopgaven binnen IPO zijn geraadpleegd. De belangenbehartigingsagenda op het gebied van digitalisering kent in lijn met dat advies drie pijlers: digitalisering voor de regionale economie, digitalisering voor de opgaven in de fysieke leefomgeving en digitale overheid.

Vanuit de genoemde pijlers behartigt het Interprovinciaal Overleg de belangen van de gezamenlijke provincies hierbij.











Dit onderdeel van de begroting betreft belangenbehartiging en netwerken en omvat de volgende resultaatgebieden:









Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. <i>Signalering</i> van (consequenties van) Europese en Nederlandse digitaliseringswetgeving. De belangenbehartiger digitalisering werkt hierbij nauw samen met de werkgroep Digitalisering van het Huis van de Nederlandse Provincies in Brussel, inclusief strategische advisering aan provincies ten behoeve van de implementatie van digitaliseringswetgeving.		

2. <i>Standpuntbepaling en lobby op gebied van digitalisering:</i> ontwikkeling van een proactieve lobbyagenda op het gebied van digitalisering, voorbereiding van inbreng bij de Tweede Kamer (in het bijzonder de Vaste Kamercommissie Digitale Zaken) en het Europees Parlement/de Europese Commissie. Hierbij wordt nauw samengewerkt met de koepels van de waterschappen en gemeenten.		
3. <i>Netwerken</i> via deelname aan relevante congressen en evenementen, en lidmaatschap van o.a. de Nederlandse AI-coalitie en iBestuur.		

### 7.1.2 Doorlopende meerjarige verplichtingen

Een deel van de activiteiten uit het voormalige programma Interprovinciale Digitale Agenda loopt de komende jaren nog door vanwege bestaande meerjarige afspraken of (wettelijke) verplichtingen en blijft met als doel kennisuitwisseling, belangenbehartiging en efficiënt en duurzaam werken dus onderdeel van het programma Digitalisering. Beslissingen over nieuwe meerjarige verplichtingen op het terrein van digitalisering worden steeds aan het bestuur ter besluitvorming voorgelegd.









<b>Wat willen we bereiken in 2024?</b>	<b>Inhoud</b>	<b>Geld</b>
1. <i>Algoritmeregister</i> Aansluiting van de provincies en de vereniging IPO op het nationaal algoritmeregister (uitvoering in 2023-2024).		
2. <i>Interbestuurlijke Datastrategie (IBDS) en Beleidsvisie Zicht op Nederland (ZoN)</i> Strategische advisering en belangenbehartiging bij uitvoering van de doelen in de IBDS (looptijd tot 2030) en de Beleidsvisie ZoN voor de doorontwikkeling van het stelsel van geo-basisregistraties (looptijd tot 2026) van het ministerie van BZK.		
3. <i>Single Digital Gateway (SDG) verordening</i> Strategische advisering aan/ coördinatie van inspanningen van provincies om te voldoen aan de Europese Single Digital Gateway (SDG) verordening. Voor 2024 betreft dit de realisatie van digitale aanvraagprocedures voor provinciale producten en diensten in scope van de SDG (Annex II) en het inregelen van gebruikersondersteuning (Annex III).		
4. <i>Wet open overheid (Woo)</i> Strategische advisering aan/coördinatie van inspanningen van provincies om te voldoen aan de Wet open overheid (Woo) in het kader van het interbestuurlijke programma Wet open overheid (looptijd tot 2027), inclusief aansluiting op de zogenaamde "Woo-index" voor actieve openbaarmaking van documenten in informatiecategorieën waarvoor dit op grond van de wet verplicht is.		
5. <i>Interprovinciaal CSIRT</i> Aansluiting van provincies en de vereniging IPO op het Landelijk Dekkend Stelsel voor cyber security in de vorm van een interprovinciaal Cyber Security Incident Response Team (IP-CSIRT). Dit gebeurt in het kader van de Europese Network and Information Security Directive (NIS2) en de Nederlandse Cyber Security Strategie (NLCS). De instelling van een dergelijk IP-CSIRT vergt vanwege de incidentele en structurele lasten die dit		

met zich meebrengt een separaat besluit van het IPO-bestuur. De business case op grond waarvan dit besluit kan worden genomen wordt in het vierde kwartaal van 2023 aan uw bestuur aangeboden.		
6. <i>Wet digitale overheid (Wdo)</i> Strategische advisering en coördinatie implementatie provincies voor de Wdo, die per 1 juli 2023 is ingegaan. De Wdo wordt de komende jaren in tranches ingevoerd. In 2024 zijn activiteiten voorzien op het gebied van definitie van betrouwbaarheidsniveaus, mogelijk maken van nieuwe inlogmethodes voor provinciale digitale dienstverlening en implementatie van beveiligingsstandaarden in het licht van deze wet.		
7. <i>Herziening Wet hergebruik overheidsinformatie (Who)</i> Betreft de implementatie van de Europese Open Datarichtlijn in Nederlandse wetgeving. In Nederland gebeurt dit in de vorm van een aanpassing van de bestaande Who. Deze herziening wordt in de loop van 2023 verwacht en naar verwachting gaat de wet in 2024 in.		
8. <i>Dutch Societal Innovation Hub (DSIH):</i> In januari 2022 besloot het IPO-bestuur tot deelname aan dit meerjarige project van IPO, VNG en vijf Nederlandse innovatie-ecosystemen. De DSIH stimuleert samenwerking bij de inzet van data en digitale technologie op de Europese missies klimaatneutrale steden en regio's, klimaatadaptatie, gezonde bodem en biodiversiteit. In 2024 wordt een community of best practices ontwikkeld die zich richt op innovatief aanbesteden, missiegedreven programmeren, cross-sectoraal samenwerken, toegang tot Europese financiering en digitaal twinning. Vanuit de innovatie-structuur van de DSIH worden trainingen en kennissessies (o.a. voor statenleden), innovatiemethodieken en experimentevormen (bijvoorbeeld hackatons) aangeboden. Met deze activiteiten ondersteunt de DSIH maatschappelijke opgaven van provincies, zoals de woningbouwopgave en circulaire economie. Het project kent een initiële looptijd tot en met 2025 en kan daarna tweemaal met twee jaar worden verlengd.		
9. <i>Interprovinciale Ethische Commissie</i> Onafhankelijke commissie die in januari 2022 is ingesteld bij het werkbezoek van de Staatssecretaris voor Digitalisering en Koninkrijksrelaties aan de gezamenlijke provincies. In het bestuurs-programma dat later dit jaar aan uw bestuur wordt voorgelegd wordt het inhoudelijke werkprogramma van de Interprovinciale Ethische Commissie voor 2024 geconcretiseerd.		

### 7.1.3 Activiteiten passend in profiel BIJ12

Een deel van de activiteiten van het programma Digitalisering zouden op termijn bij BIJ12 belegd kunnen worden. Een voorstel hiervoor wordt dit najaar voorbereid door de ambtelijke adviescommissie Digitalisering en zal aan uw bestuur worden voorgelegd. Bij de besluitvorming over het Bestuursprogramma zal ook aan het IPO-bestuur worden gevraagd de middelen voor deze activiteiten over te hevelen naar BIJ12, en de verdere uitvoering van deze activiteiten in opdracht te geven bij BIJ12.

Dit onderdeel van de begroting betreft kennisdeling/innovatie en omvat de volgende resultaatgebieden:

Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. De informatiepositie van provincies ontwikkelt zich, zodat zij hun ruimtelijke voorstellen in het kader van het NOVEX-programma blijvend optimaal kunnen vormgeven, en integrale beleidsontwikkeling voor de opgaven in de fysieke leefomgeving kunnen baseren op feitelijke gegevens en informatie. Daarbij is geborgd dat de ruimtelijke voorstellen van afzonderlijke provincies vergelijkbaar zijn en gezamenlijk optellen tot een landelijk beeld, en wordt interbestuurlijk samengewerkt met Rijk en medeoverheden.		
2. Provincies maken optimaal gebruik van de sterke kwalitatieve en financiële business case voor gezamenlijke aanbesteding van ICT (raam)contracten, en beschikken over een sterke inkoop- en contractmanagementfunctie voor dit doel bij BIJ12.		
3. Provincies beschikken over een gedeeld platform voor de ontwikkeling van competenties op het gebied van digitaal leiderschap en digitale vaardigheden van medewerkers.		
4. Bij positief besluit van het IPO-bestuur over beleggen taken bij BIJ12: overbrengen van deze activiteiten naar BIJ12.		



## 7.2 Financiën

In de onderstaande tabel en de grafiek hiernaast is de uitputting weergegeven van de programmabudgetten binnen dit programma.

Beleidsopgave	Begroting 2024	Begr.wijz. VJN 2024	Begroting 2024 na wijz.	Realisatie	Verplicht	Verwacht	Restant
7.1.1 Belangenbehartiging digitalisering	156	-67	89	0	0	89	0
7.1.2 Doorlopende meerjarige verplichtin	644	0	644	50	182	411	0
7.1.3 Activiteiten passend in profiel BIJ12	675	0	675	24	128	524	0
<b>Totaal</b>	<b>1.475</b>	<b>-67</b>	<b>1.408</b>	<b>74</b>	<b>310</b>	<b>1.024</b>	<b>0</b>

*x € 1.000*





### Toelichting

- We verlagen de programmalasten structureel met € 52.000 zoals besloten door het IPO-bestuur op 14-12-2023. Het betreft hier de overheveling van het structurele budget voor beheer brugfunctie en opdrachtgeverschap van de begroting van IPO-bureau naar de begroting van BIJ12.  
Daarnaast moet aanvullend € 15.000 worden overgeheveld naar BIJ12 voor structurele werkzaamheden in het kader van een uniforme productencatalogus (PPC).
- De uitputting van de budgetten loopt volgens planning.

## 8 Werkgeverszaken

### 8.1 Werkgeverszaken

#### 8.1.1 CAO

Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. Afsluiten nieuwe cao, implementeren, monitoren, evalueren en doorontwikkelen cao-afspraken.		
2. Ondersteunen Bestuurlijke Onderhandelingsdelegatie voor nieuwe cao.		







#### 8.1.2 Goed provinciaal en publiek werkgeverschap

Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. Lobbyen/belangen behartigen namens de samenwerkende provincies voor goed publiek werkgeverschap via Zelfstandige Publieke Werkgevers (ZPW).		
2. Afstemmen met medeoverheden ter voorbereiding cao- en pensioenonderhandelingen en consultatie wetgeving.		
3. Consultatie wetgeving (wettelijke taak).		
4. Afstemmen met AAC Werkgeverszaken m.b.t. ontwikkeling provinciale organisaties en goed werkgeverschap.		
5. Borgen werking van en bemensing gezamenlijke inter-respectievelijk bovensectorale geschillenbeslechting.		

#### Toelichting

Er is onvoldoende voortgang op de rol en werkwijze van de AAC Werkgeverszaken. Dit heeft mede te maken met de afvaardiging en niet ingebodde afspraken over rol en werkwijze.

#### 8.1.3 Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers

Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. Belangen behartigen voor rechtspositie politiek ambtsdragers (provinciale sector).		
2. Bijdragen leveren aan consultatie wetgeving en beleid politiek ambtsdragers (met name voor pensioen).		
3. Voorbereiden aanbestedingen en contractbeheer (o.a. uitvoering APPA).		

## 8.2 Financiën

In de onderstaande tabel en de grafiek hiernaast is de uitputting weergegeven van de programmabudgetten binnen dit programma.

Beleidsopgave	Begroting 2024	Begr.wijz. VJN 2024	Begroting 2024 na wijz.	Realisatie	Verplicht	Verwacht	Restant
8.1.1 CAO	209	0	209	12	50	147	0
8.1.2 Goed prov./publiek werkgeverschap	65	0	65	0	22	43	0
8.1.3 Rechtspos./int. pol. ambtsdragers	0	0	0	0	0	0	0
<b>Totaal</b>	<b>275</b>	<b>0</b>	<b>275</b>	<b>12</b>	<b>72</b>	<b>190</b>	<b>0</b>

x € 1.000



### Toelichting

De uitputting van de budgetten loopt volgens planning.

## 9 Bestuurs- en Verenigingszaken

### 9.1 Bestuurszaken

#### 9.1.1 Strategische kennisfunctie

Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. Het versterken van de interprovinciale kennis- en leerfunctie: Versterken van de uitwisseling van 'best practices' tussen de provincies, en ook tussen de provincies en andere relevante partners, en versterken van het onderlinge en gezamenlijke leerproces rondom bijvoorbeeld de gebiedsgerichte uitwerking van de grote transities. Vanuit het IPO nemen we als provincies ook deel aan het Schilthuisfonds (€ 15.000 per jaar) en aan de Leerstoel 'Financiële verhoudingen' i.o. (€ 25.000 per jaar) aan de Universiteit van Leiden. De strategische kennisfunctie is onderdeel van het bestuursbesluit Naar meer Slagvaardigheid en maakt integraal onderdeel uit van alle programma's.		

#### Toelichting







- Voor de invulling van de strategische kennisfunctie was in de begroting geen programmabudget opgenomen. We gaan voorlopig uit van een budget van € 50.000 per jaar.
- Voor het Kennis en Leren Platform PLek (vervolg Veluweberaad) dient in 2024 € 70.000 opgenomen te worden in de begroting. Het structureel effect is afhankelijk van verdere besluitvorming hierover.

#### 9.1.2 Europa

Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. Met het HNP belangen behartigen op dossiers agrofood, klimaat en energie, regionale economie, gezonde en duurzame leefomgeving, circulaire economie, mobiliteit, digitalisering én leveren bij EU-instellingen input gericht op de provinciale agenda, een gebiedsgerichte aanpak en voldoende EU-budget.		
2. Met het HNP zorgdragen voor afstemming en inbreng voor de BNC-fiches (Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen) met provincies. Samen met de VNG en UvW de positie van decentrale overheden verstevigen in de fase van Nederlandse standpuntbepaling en de interbestuurlijke samenwerking op Europese dossiers met het Rijk optimaliseren onder meer door gezamenlijke inbreng te leveren voor de nieuwe Europese Commissiefase 2024-2029.		
3. Het Kenniscentrum Europa Decentraal (KED) en het HNP publiceren de wekelijkse Europese Ster en het KED beheert de online EU- fondsenwijzer 2021-2027 (initiatief HNP/IPO) en verleent juridisch advies inzake staatssteunvraagstukken en de provinciale impact van Europese wetgeving waaronder de Green Deal voorstellen.		

## 9.2 Verenigingszaken

### 9.2.1 Vitale vereniging

Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
1. Evenementen (waaronder jaarcongres, AV-bijeenkomsten, technische briefings).		
2. Netwerk-functie (relatie met Staten, themabijeenkomsten, gezamenlijke bijeenkomsten met rijk en decentrale overheden).		
3. Aandacht voor de verdere uitwerking van het rapport 'Naar meer slagvaardigheid' ten aanzien van de betrokkenheid van de Statenleden in het algemeen en de AV in het bijzonder (verbeterde informatievoorziening bijvoorbeeld door nieuwsbrieven en podcast, fysieke bijeenkomsten met de Griffies).		

#### Toelichting

- Vanwege toenemende kosten voor het IPO Jaarcongres verhogen we het programmabudget Evenementen structureel met € 25.000.

### 9.3 Financiën

In de onderstaande tabel en de grafiek hiernaast is de uitputting weergegeven van de programmabudgetten binnen dit programma.

Beleidsopgave	Begroting 2024	Begr.wijz. VJN 2024	Begroting 2024 na wijz.	Realisatie	Verplicht	Verwacht	Restant
9.1.1 Strategische kennisfunctie	15	120	135	0	25	110	0
9.1.2 Europa	269	0	269	232	47	-10	0
9.2.1 Vitale vereniging	221	25	246	0	0	246	0
<b>Totaal</b>	<b>505</b>	<b>145</b>	<b>650</b>	<b>232</b>	<b>72</b>	<b>346</b>	<b>0</b>

x € 1.000


#### Toelichting

De uitputting van de budgetten loopt volgens planning. De toename van de begrote lasten is toegelicht bij de beleidsopgave 9.1.1 en 9.2.1.


## 10 Overig

### 10.1 Overig

#### 10.1.1 Werkbudget en stelposten

Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
Het werkbudget is voor "out of pocket" uitgaven die wel te verwachten zijn op beleidsopgaven, maar die op voorhand niet specifiek waren beklemd.	n.v.t.	


#### 10.1.2 Loon- en Prijscompensatie

Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
De personeelslasten zijn in 2024 verhoogd met 5,2% en de materiële budgetten met 3,9%. In de meerjarenraming houden we rekening met een stelpost.	n.v.t.	

##### Toelichting

De cao voor provincies (die ook geldt voor het IPO) had een looptijd van 1 januari 2022 tot en met 31 december 2023. Afhankelijk van de uitkomsten van de nieuwe CAO kunnen de gevolgen ervan opgevangen worden binnen de met 5,2% geïndexeerde personeelslastenraming. Wij komen hierop terug in onze Najaarsnota 2024.


#### 10.1.3 Nog te verdelen apparaatslasten

Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
De begroting van IPO Den Haag is opgezet volgens de integrale kostprijstoerekening. Dit houdt onder meer in dat de kosten van de apparaatslasten toegerekend zijn aan de beleidsopgaven. Doen zich gedurende het jaar wijzigingen voor in de ramingen van de apparaatslasten, dan worden deze – om pragmatische redenen – niet opnieuw toegerekend aan de beleidsopgaven maar verzameld binnen beleidsopgave 10.1.3 Nog te verdelen apparaatslasten.	n.v.t.	

##### Toelichting

De wijzigingen zijn toegelicht in de inleiding.

#### 10.1.4 Saldo Voorjaarsnota/Najaarsnota

Wat willen we bereiken in 2024?	Inhoud	Geld
De saldi van de begrotingswijzigingen in de voorjaarsnota en najaarsnota worden niet verrekend met de provincies. Conform de bestendige gedragslijn vinden verrekeningen alleen plaats bij de jaarrekening. Tot die tijd wordt het saldo geparkeerd binnen een aparte beleidsopgave in programma 10. Overig.	n.v.t.	

#### Toelichting

De in de Voorjaarsnota 2024 opgenomen begrotingswijzigingen hebben een positief saldo van € 115.000.



## 10.2 Financiën

In de onderstaande tabel en de grafiek hiernaast is de uitputting weergegeven van de programmabudgetten binnen dit programma.

Beleidsopgave	Begroting 2024	Begr.wijz. VJN 2024	Begroting 2024 na wijz.	Realisatie	Verplicht	Verwacht	Restant
10.1.1 Werkbudget en stelposten	74	0	74	0	95	-21	0
10.1.2 Loon- en Prijscompensatie	0	0	0	0	0	0	0
10.1.3 Nog te verdelen apparaatslasten	0	-245	-245	0	0	-245	0
10.1.4 Saldo Voorjaarsnota/Najaarsnota	0	115	115	0	0	115	0
<b>Totaal</b>	<b>74</b>	<b>-130</b>	<b>-56</b>	<b>0</b>	<b>95</b>	<b>-151</b>	<b>0</b>

x € 1.000

### Toelichting

De wijzigingen van de begrote lasten zijn toegelicht bij de beleidsopgave 10.1.3 en 10.1.4.

## Bijlage: Afkortingenlijst

<b>Afkorting</b>	<b>Volledige omschrijving</b>
AAC	ambtelijke adviescommissie
AADV	Altijd Actuele Digitale Vergunning
ABP	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds
ACS	Ambtelijke Commissie Stikstof
AI	Artificiële Intelligentie
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
APK	Algemene Periodieke Keuring
Appa	Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers
AV	Algemene Vergadering
AZ	ministerie van Algemene Zaken
BAC	bestuurlijke adviescommissie
BAR	Brexit Adjustment Reserve
BCS	Bestuurlijke Commissie Stikstof
BDU	brede doeluitkering
BIS	Culturele Basisinfrastructuur
BLOW	bestuursvereenkomst landelijke ontwikkeling windenergie
BNC	beoordeling nieuwe commissievoorstellen
BNG	betalen naar gebruik
BOb	Bestuurlijk Omgevingsberaad
BOD	Bestuurlijke Onderhandelingsdelegatie
BOFv	Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen
BRB	Beraad Ruimtelijk Beleid
BRO	Basis Registratie Ondergrond
BRT	Bus Rapid Transit)
Brzo	Besluit risico's zware ongevallen
BUZA	ministerie van Buitenlandse Zaken
BZK	ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
BZPW	bestuurlijk Stichting Zelfstandige Publieke Werkgevers
CCU/CCS	Carbon Capture Utilization/Storage
CdK	Commissaris van de Koning
CE	circulaire economie
CEP	centraal economisch plan
CEMR	Council of European Municipalities and Regions
CES	cluster energiestrategie
CmK	Cultuureducatie met Kwaliteit
CO2	koolstofdioxide
CPB	Centraal Planbureau
CSIRT	Cyber Security Incident Response Team

CvdR	Comité van de Regio's
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
EFRO	Europees Fonds voor Regionale economie
EMU	Economische en Monetaire Unie
EP	Europees Parlement
ERIAFF	European Regions for Innovation in Agriculture, Food and Forestry
ESF	Europees Sociaal Fonds
ESIF	Europese structuur- en investeringsfondsen
EU	Europese Unie
EZK	ministerie van Economische Zaken en Klimaat
FARO	Verdrag van Faro (Raad van Europa, 2005) draagt de titel De Waarde van Cultureel Erfgoed voor de Samenleving
FTK	financieel toetsingskader
FVw	Financiële-verhoudingswet
GIR	Gemeenschappelijke Inspectie Ruimte
GLB-NSP	gemeenschappelijk landbouwbeleid-nationaal strategisch plan
Grip	gecoördineerde regionale incidentbestrijdingsprocedure
GWW	grond-, weg- en waterbouw
HCA	human capital agenda
HNP	Huis Nederlandse Provincies (in Brussel)
HRE	herstel regionale economie
I&W	ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
IBDS	interbestuurlijke datastrategie
IBP	interbestuurlijk programma
IBT	interbestuurlijk toezicht
IDA	Interprovinciale Digitale Agenda
IFV	Interbestuurlijke en financiële verhoudingen
IHW	Informatiehuis Water
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
IMPEL	European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law
IPO	Interprovinciaal Overleg
IPLG	Interprovinciaal Programma Landelijk Gebied
IPSN	Interprovinciale Programmaorganisatie Stikstof en Natuur
J&V	ministerie van Justitie en Veiligheid
JTF	Just Transition Fund
KED	Kenniscentrum Europa Decentraal
KIA	kennis- en innovatieagenda
KIC	kennis- en Innovatieconvenant
KOB	kwaliteit openbaar bestuur
KpVV	Kennisplatform Verkeer en Vervoer
KRW	Kaderrichtlijn Water
LAN	Landelijk Actieplan Netcongestie
LCW	Landelijke Coördinatiecommissie Waterverdeling
LDS	landelijk dekkend stelsel

LEV	licht elektronische voertuigen
LGR	Landelijke Grondwater Register
LHS	landelijke handhavingsstrategie
LNV	ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
LV	landelijke voorziening
LVMB	Landelijk Verkeersmanagement Beraad
MAP's	EU-milieuactieprogramma's
MIEK	Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
MJA/MEE	meerjarenafspraken energie-efficiëntie
MKB	midden- en kleinbedrijf
MTH	milieu, toezicht en handhaving
N2000	Natura2000
NAL	Nationale Agenda Laadinfrastructuur
NAP	Actieprogramma Nitraatrichtlijn
NAS	ationale klimaatadaptatiestrategie
NBTC	Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen
NGO	niet-gouvernementele organisatie
NGR	Nationaal Geo Register
NHI	Nederlands Hydrologisch Instrumentarium
NMP	Nationaal Milieuprogramma
NOVB	Nationaal Openbaarvervoerberaad
NOVI	Nationale Omgevingsvisie
NOVEX	Nationale Omgevingsvisie Extra
NPCE	Nationaal Programma Circulaire Economie
NPE	Nationaal Plan Energiesysteem
NPLG	Nationaal Programma Landelijk Gebied
NP-RES	Nationaal Programma Regionale Energiestrategie
NPVI	Nationaal Programma Verduurzaming Industrie
NSP	nationaal strategisch plan
NTF	Nationaal Toekomstbeeld Fiets
OCW	ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OEM	overige eigen middelen
OGB	opdrachtgeversberaad
Olo	Omgevingsloket Online
OM	Openbaar Ministerie
OV	openbaar vervoer
PBL	Planbureau voor de Leefomgeving
PEH	Programma Energie Hoofdstructuur
PFAS	poly- en perfluoralkylstoffen
PHEV	plug in hybride elektrische voertuigen
PIDI/MIEK	Nationaal Programma Infrastructuur Duurzame Industrie / Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat
PLOOI	Platform Open Overheidsinformatie
PPC	provinciale producten catalogus

PPLG	Provinciaal Programma Landelijk Gebied
PV	Permanente Vertegenwoordiging
RAL	Regionale Agenda Laadinfrastructuur
REACT-EU	Recovery Assistance for Cohesion and the Territories of Europe
REIS	regionale energie-infrastructuur
RES'en	regionale energiestrategieën
REV	Register Externe Veiligheid
RFF	Recovery and Resilience Facility
RISM	Road infrastructure safety management
RMP	regionaal mobiliteitsprogramma
ROM's	regionale ontwikkelingsmaatschappijen
ROWW	ruimtelijke ontwikkeling, water en wonen
RTLG	Realisatie Transitie Landelijk Gebied
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
RVV	Reglement verkeersregels en verkeerstekens
SDE	Stimulering Duurzame Energieproductie en Klimaattransitie
SDG	Single Digital Gateway
SDG's	Sustainable Development Goals
SDN	Safety Delta Nederland
Shine	sustainable houses in inclusive neighbourhoods
SLA	schoneluchtakkoord
SPI	prestatie-indicatoren voor verkeersveiligheid
SPN	Stichting Samenwerkende Provinciale Ondersteuningsinstellingen Nederland
SPUK	specifieke uitkering
SPV	Strategisch Plan Verkeersveiligheid
STOWA	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer
SUM	stand van zaken uitvoering Klimaatakkoord Mobiliteit
TBOV	toekomstbeeld openbaar vervoer
TdF	Tour de Force
TWh	terrawattuur
UDO	Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden
UP CE	landelijk Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie
UvW	Unie van Waterschappen
VJN	Voorjaarsnota
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VOB	Vereniging Openbare Bibliotheken
VP	vitaal platteland
VSO	Verbond voor Sectorwerkgevers Overheid
VTE	vrijtijdseconomie
VTH	vergunningverlening, toezicht en handhaving
VWS	Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WKO	warmte- en koudeopslag
WKP	waterkwaliteitsportaal
Woo	Wet open overheid

WSOB	Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen
ZBO	zelfstandig bestuursorgaan
ZoN	Zicht op Nederland
ZPW	zelfstandige publieke werkgevers
ZZS	zeer zorgwekkende stoffen